

Till stöd för danskonsten i Paris

De flesta dansskolor i Frankrike utbildar dansare eller danspedagoger. Koreografer är ofta självlärda utan kunskaper om marknaden och yrkesvärlden. Hur gör en koreograf i dagens läge för att lansera sin karriär? Vilka frågor känns mest angelägna och hur kan koreografer bemöta dem gemensamt?

I Paris håller en struktur på att uppfinna nya vägar att stötta danskonsten: *La Fabrique de la Danse* i Paris har på några år utmärkt sig via sitt samhällsengagemang och sin entreprenörsanda och kompletterar de mer officiella kulturinstitutionerna som *Centre national de la danse*. Michaela Meschke, svensk koreograf baserad i Paris, har deltagit i två av deras fortutbildningar och har talat med skaparna av *la Fabrique de la Danse* samt med några av de koreografer som samarbetat med denna kulturella start-up.

av Michaela Meschke

ORIANNE VILMER OCH Emmanuelle Simon är två av *La Fabrique de la Danse*, Dansfabrikens, grundare. De har bägge olika yrkesbakgrunder – ingenjör samt konsult – men delar en passion för dansen.

Deras första samarbete gav upphov till *Danse en Seine*, en förening som hjälper avancerade hobbydansare att lära sig dansstycken och att arbeta med koreografer. Den franska koreografen Christine

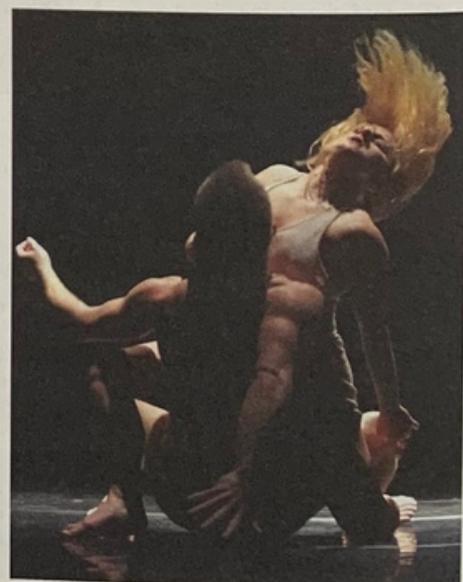
Bastin, ledare av kompaniet *La Folia*, bjöds tidigt in som gästkoreograf. Deras möte blev avgörande, de tre insåg snabbt att de delade en vilja att hitta nya sätt att stötta danskonsten.

Två av deras styrkor är att hitta rätt person för rätt plats och att skapa en lagkänsla där alla är välkomna att delta med initiativ och idéer. På så vis föds nya tankebanor och nya sätt att möta utmaningar. *La Fabrique de la Danse* omfamnar alla dansformer och alla nivåer, från debutanter till professionella, på ett inkluderande och generöst sätt.

Christine Bastins erfarenhet och öppna inställning är ovärderliga när hon hjälper koreografer att gå på djupet med sitt eget uttryck. De olika utbildningarna ger koreograferna värdefulla verktyg för att kunna vidareutvecklas och strukturera sina karriärer.

Touche le Ciel (Att nå skyhögt) är en av

föreningens utbildningar som ger koreografer möjlighet att utveckla danskonsten i skolor, särskilt i kvarter där kulturutbytet

är mindre rikt. *Les Femmes sont là* (Kvinnorna är där) stödjer specifikt kvinnliga koreografer. Efter pandemin skapades ett nytt program, *Impulsion*: under ett års tid engagerade sig tio utvalda koreografer i olika utsatta samhällsgrupper. De genomförde workshops samt skapade koreografier för och med barn i utsatta kvarter, för unga med utvecklingsstörning eller funktionshinder och för nyanlända ungdomar som håller på att lära sig franska. *Impulsion* avslutades med en två dagars festival på Svenska Institutet i Paris.

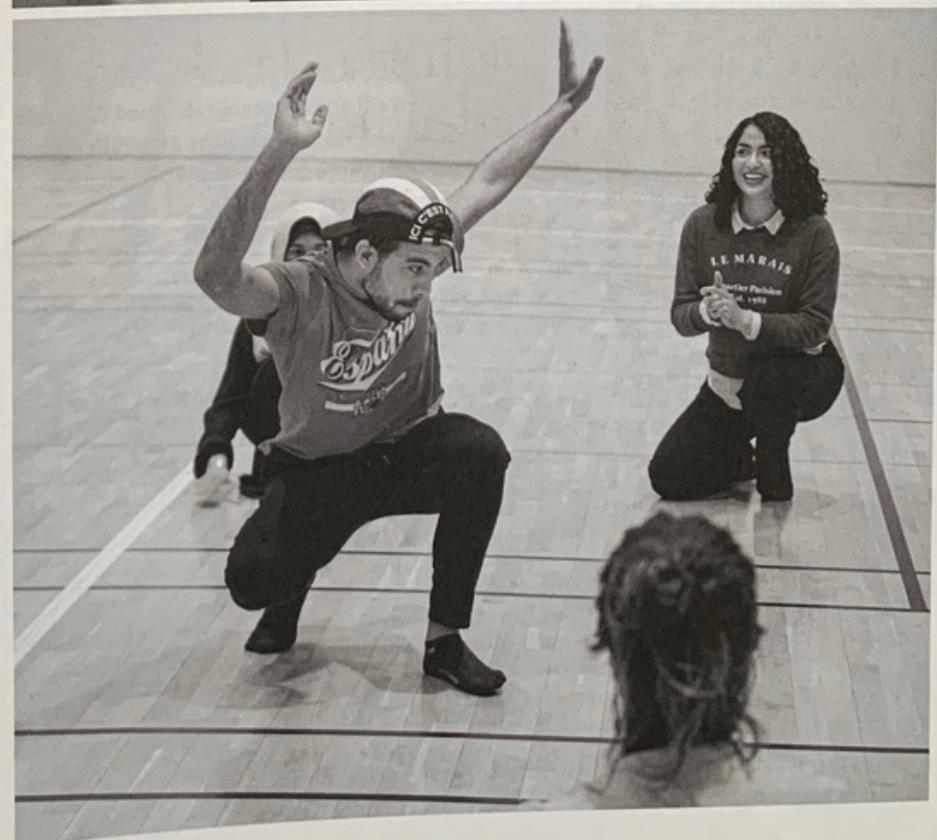
INKUBATOR FÖR KOREOGRAFER

Huvudprogrammet heter *l'Incubateur des chorégraphes* (Koreografernas utvecklingsplats). Koreograferna blir uttagna under en audition och följer sedan programmet i ett år. Utöver den konstnärliga aspekten utbildas de i ämnen som sällan erbjuds i dansutbildningar: ekonomi, kommunikation, marknadsföring och ljussättning.

Några av de koreografer som deltagit i *l'Incubateur* delar med sig av sina erfarenheter och tankar om sitt skapande. Jehane Hamm har skapat solostycket *Échine*, ryggrad. På franska finns flera uttryck med detta ord som *courber l'échine*, att kröka ryggen, underkasta sig eller att trötta ut sig.

Jehane Hamm utforskar med precision ryggtavlan, den sida oss som vanligtvis inte visas, det som göms. Stycket börjar med Jehane stående på alla fyra, minimalistiska rörelser förflyttar sig över ryggraden och utvecklas så småningom till en dans som sträcker sig över hela scenen i ett fascinerande crescendo.

- Viljan att skapa kommer från min instinkt, att ständigt undersöka kroppens olika tillstånd, kontrasten mellan rörelse och musik för att skapa en helhetsbild där kroppen är som mest känslig och sensibel.

Bilden ovan till vänster: Kompani La folia i Christine Bastines *L'éloge de la cigale*. Foto: Nicolas Boulain.

Nedan längst bort till vänster: Ur Jehane Hamms soloverk, *Echine* (Ryggrad). Foto: Emmanuelle Stäuble.

Närmast till vänster: Christine Bastins koreografi, *Fruition* (Befruktning), med dansarna Mélodie Joinville och Victor Virnot. Foto: Jean Gros Abadie.

De två översta bilderna till höger: Tio koreografer knutna till projektet *Impulsion*, som har grundats efter pandemin, skapar tillsammans för och med barn i utsatta kvarter runtom i Paris. Här arbetar de med skolelever från École Amandières. Foto: Emmanuelle Stäuble

Närmast till höger: Elever i École Normale Sociale dansar *Do you love me?* i koreografi av Elsa Lyczko och Michaela Meschke (som skrivit denna artikel). Foto: Emmanuelle Stäuble

– Ju mer vi är medvetna om kroppen och dess rörelser, ju mer kan vi variera uttrycket. Alwin Nikolais sa Motion, not emotion. För mig föds känslan inifrån, av rörelsen själv, en rörelse som väcker fantasin och skapar sin egen dramaturgi.

Kandé Magassa har studerat både konst, design och dans. Dessa utgångspunkter har lett till ett arbetssätt som börjar i improvisation och sedan går vidare i en uteslutningsprocess tills ett avskalat material finns kvar som Kandé sedan undersöker utifrån olika synvinklar. Hon ser kroppen som materia men när skapelseprocessen är färdig ser hon till att det mänskliga alltid kommer fram trots abstraktionen.

Cécile Lassonde är fascinerad av duos. Varje konstnärligt möte kan bli en utgångspunkt för ett samarbete. Som om närvaron av två kroppar i studion avgör vad som ska ske och hur.

Cécile har en förkärlek för teman som sport och cirkus som hon behandlar på olika sätt, nu senast med performancekonstnären Jessica Doucha.

Jongleringstekniken bolas används för att skapa en spänning mellan de två kropparna då Cécile rör sig mellan de evigt pendlande tyngderna som Jessica hanterar med skicklighet. En gemensam nämnare för Céciles stycken är geometrin i rummet, en punkt hon ständigt återvänder till.

ORGANISKA RÖRELSE

Charlotte Hannah söker efter organiska rörelser, en kombination av enkelhet och renhet, för att nå harmoni. Målet är att förkroppsliga poesi på scenen, att vara både sårbar och ärlig.

Det är för Charlotte ett sätt att ifrågasätta varifrån man kommer, vilket genus

man tillhör och att låta kroppen på scen existera utan att vara översexualiserad utan istället ge den plats på ett mer neutralt sätt och på så sätt bryta maktstrukturer.

Vad har La Fabrique de la Danse tillfört dem?

Koreograferna understryker hur viktig l'Incubateur har varit för deras konstnärliga, professionella och personliga utveckling.

I Frankrike bildar danskompanier gärna en förening, en struktur som medför ett visst samhällsengagemang och som förutsätter kunskap om administration.

Att vidareutbilda sig är nödvändigt för att kunna ge sig ut på marknaden och sälja sina föreställningar.

Jehane Hamm påpekar hur viktig länken till andra koreografer med liknande behov och frågeställningar är. Istället för att se på varandra som konkurrenter kan man skapa ett nätverk för att stötta varandra.

Att vara del av ett sammanhang stärker självförtroendet, man känner sig mindre ensam.

GREPPA HELA PROCESSEN

Kandé Magassa understryker hur hon fått bättre förståelse för vad det innebär att vara koreograf; att greppa hela processen och inte bara det som sker på scenen. Koreografer är vana att arbeta ensamma och att ta mycket ansvar.

La Fabrique de la Danse utbildningar hjälper dem att lära sig planera ett projekts

ekonomi och vilka yrkespersoner man behöver knyta till projektet för att lyckas. Cécile Lassonde från kompaniet Page 55 håller med och tillägger hur viktigt det är att inte vara ensam med allt ansvar utan att kunna stötta varandra, att delta i en grupp där alla är uppmuntrande och redo att hjälpa till, svara på en fråga eller komma och titta i studion och ge feedback. Allt känns lättare när man inte är ensam!

ATT HITTA SIN PUBLIK

Inför framtiden säger Jehane Hamm att en brinnande fråga är hur man kan nå ut till personer som varken dansar eller ser dansföreställningar. Att nå en ny publik och få andra att känna hur viktigt det är att uttrycka sig via kroppen, den styrka det kan ge och vilken fantastisk tillgång det kan vara i samhället.

I Frankrike är det vanligt att koreografer får i uppdrag att organisera aktiviteter för allmänheten, till exempel skapa workshops i skolor.

Cécile Lassonde drömmer om att sudda ut gränserna mellan professionella och amatörer, att skapa en föreställning i olika versioner men som anses ha samma konstnärliga värde. Detta för att göra slut på påståenden som att dans är för några få insatta och att amatörverksamhet inte har samma värde.

Christine Bastin säger att de stora institutionerna alltid är väldigt långsamma medan mindre strukturer som La Fabrique kan vara mer reaktiva och anpassa sig till omvärlden. Eftersom många koreografer är kopplade till La Fabrique de la Danse så har den växt i styrka och blivit synonymt med kvalitet. Oriane Vilmer, en av grundarna, pratar om en god cirkel där alla får något tillbaka. Christine Bastin avslutar med att säga att man mår som bäst när man är på rätt plats, och det är just det som La Fabrique erbjuder: hjälpa var och en att vara på just sin plats.

lafabriquedeladanse.fr/
danseenseine.org/
cbastin.com/
ciejehanehamm.com
page55.eu/
jessicadoucha.com/
www.charlottecolmant.com
Kandé Magassa: @compagnie_sinji

Bilden högst upp: *Inside the Box* av koreografen Cécile Lassonde, med sitt kompani Cie Page 55 som ofta inspireras av teman kring sport och cirkus.
Foto: Gilles Dantzer.

Nouveaux soutiens pour la danse

En France, la plupart des écoles de danse forment des danseurs ou des pédagogues. Les chorégraphes sont souvent autodidactes sans connaissance dans l'entrepreneuriat et le montage de projets. Comment font les chorégraphes aujourd'hui pour lancer leur carrière ? Quelles sont les questions les plus urgentes et comment y faire face en tant que collectivité ?

A Paris, une start-up culturelle, La Fabrique de la Danse, invente et propose de nouveaux chemins pour soutenir l'art de la danse. Depuis son début, ce lieu se démarque par son engagement citoyen et son esprit de partage des outils du monde de l'entreprise. La Fabrique de la Danse vient compléter les institutions d'Etat, comme le Centre national de la danse.

Michaela Meschke, chorégraphe suédoise basée à Paris a participé à deux formations et a échangé avec les fondatrices de La Fabrique de la Danse et avec quelques unes des chorégraphes qui font partie de l'association.

Oriane Vilmer et Emmanuelle Simon sont deux des fondatrices de La Fabrique de la Danse. Elles viennent de milieux différents, l'ingénierie et le consulting, mais partagent la même passion pour la danse. Leur première collaboration a donné naissance à Danse en Seine, une association pour favoriser la danse amateur et donner la possibilité d'apprendre des pièces du répertoire et de collaborer avec des professionnels de la danse.

La chorégraphe française, directrice de la Compagnie La Folia, Christine Bastin était une des premières chorégraphes invitées. Cette rencontre a été décisive, ensemble elles se sont mises d'accord sur leur volonté de soutenir l'art de la danse. Une de leurs forces consistent à trouver la bonne personne pour la bonne place et de créer un esprit d'équipe où chacun peut proposer des initiatives et des idées en synergie. Cela crée un terreau fertile pour inventer de nouveaux chemins de faire et de penser. La Fabrique de la Danse embrasse tout style de danse et de niveaux, des débutants jusqu'aux professionnels, d'une manière inclusive et généreuse. Les différentes formations donnent des outils pour évoluer et structurer sa carrière.

Touche le Ciel est un programme permettant aux chorégraphes de développer la danse à l'école, notamment dans des quartiers défavorisés où l'accès à la culture est plus difficile. *Les Femmes sont là* est une formation spécifiquement pensée pour des artistes féminines, majoritaires dans le domaine de la danse mais minoritaires dans les postes haut-placés. La pandémie a vu naître un nouveau programme : *Impulsion*. Pendant un an, dix chorégraphes choisis s'engagent pour intervenir auprès des publics éloignés de la culture. Ils ont réalisé des

ateliers et crée des chorégraphies en école élémentaire, auprès des enfants avec des troubles neuromoteurs et des jeunes primo-arrivants, en train d'apprendre le français. Impulsion s'est finalisée avec deux jours de festival à l'Institut Suédois à Paris.

Le programme phare s'appelle *l'Incubateur des chorégraphes*. Lors d'une audition, dix chorégraphes sont choisis pour un an. L'accompagnement artistique se fait par Christine Bastin. Son expérience et ouverture d'esprit sont inestimables, elle en dispose avec générosité et grande écoute pour un coaching précis et personnalisé. En plus de l'aspect artistique, les incubés sont formés en économie, communication, diffusion et éclairage. Quelques chorégraphes ont partagé leurs expériences et pensées autour de la création aujourd'hui.

Jehane Hamm vient de finaliser sa pièce solo *Echine*. Le terme échine évoque le dos, à la fois de l'être humain mais aussi de l'animal, mais également la labeur. En français, il existe plusieurs expressions, comme par exemple courber l'échine, de se soumettre ou se fatiguer. Jehane Hamm explore avec précision le dos, le côté du corps qu'on ne montre pas sur scène habituellement. Au début de la pièce, elle se trouve de profil, à quatre pattes. Des mouvements minimalistes parcourent sa colonne vertébrale et se développent jusqu'à devenir une danse qui s'étend sur tout le plateau dans un crescendo fascinant.

« Le désir de créer vient de l'instinct, de la volonté de continuellement explorer les différents états de corps, du jeu de contrastes entre musicalité et mouvement, pour transmettre un corps sensible. Plus on développe la sensation corporelle, plus on peut être dans le sensible et varier les états de corps. Alwin Nikolais disait *Motion, not emotion*. Pour moi, la sensation vient de l'intérieur, du mouvement. C'est là où naît l'imaginaire ».

Kandé Magassa a étudié l'art, le design et la danse. Ces points de départ l'ont amené à un processus commençant par l'improvisation pour aller vers un projet de corps spécifique, à la recherche d'une qualité de mouvement particulière. En éliminant ce qu'elle ne veut pas, elle trouve ce qu'elle veut, un matériau dépouillé qu'elle examine de plusieurs points de vue. Elle voit le corps comme une entité malléable mais quand le processus de création est terminé, apparaît toujours l'aspect humain, malgré l'abstraction.

Cécile Lassonde est fascinée par les duos. Chaque rencontre artistique peut devenir le point de départ d'une collaboration. Comme si la présence de deux corps dans un studio de danse détermine ce qui va se passer et comment. Cécile s'intéresse entre autres aux thématiques autour du sport et du cirque, qu'elle traite de différentes manières, récemment avec la performeuse sud-africaine Jessica Doucha. La technique de jonglage Bolas est utilisée pour créer une tension entre les deux corps. Cécile bouge entre les deux poids qui pendulent éternellement des mains de Jessica. Un dénominateur commun dans son travail est la géométrie dans l'espace, un point auquel elle revient toujours.

Un mouvement organique

Charlotte Hannah est à la recherche de mouvements organiques, dans une combinaison de simplicité et de pureté pour atteindre une harmonie. Une quête pour incarner la poésie sur scène, être à la fois vulnérable et honnête. C'est pour elle une manière de déconstruire là

d'où elle vient, son corps, son sexe. Une manière de se battre contre la sexualisation des corps, d'exposer des corps plus en tant que matière, plus neutre pour ainsi casser les dynamiques du pouvoir.

Qu'est-ce que la Fabrique de la Danse a apporté à ces chorégraphes ?

Tout le monde est d'accord sur l'importance de leur année dans Incubateur, pour leur développement artistique, professionnel et personnel. En France, les compagnies de danse utilisent une forme associative pour se structurer, qui implique un certain engagement dans la société et qui nécessite un savoir administratif approfondi. Il est indispensable pour un chorégraphe d'être formé pour mener à bien ses projets et de vendre ses créations.

Jehane Hamm souligne l'importance d'être en lien avec des pairs qui ont les mêmes interrogations et rencontrent les mêmes difficultés. Au lieu de se considérer concurrents, cela crée un réseau de soutien et d'échange. Cela renforce de faire partie d'un collectif, et de ne pas se sentir seul.

Saisir tout le processus

Kandé Magassa précise qu'elle a désormais une meilleure vision de ce que cela veut dire de porter un projet du début à la fin et pas seulement ce qui se passe sur scène.

Les chorégraphes font généralement beaucoup de recherches seuls et prennent beaucoup de responsabilités. Les formations à La Fabrique de la Danse aident à penser l'économie d'un projet, à analyser quels autres professionnels à qu'il faudra faire appel pour une meilleure réussite.

Cécile Lassonde de la Compagnie Page 55 est d'accord que c'est important de ne pas se trouver seule avec toute responsabilité mais de pouvoir se soutenir, d'appartenir à un groupe avec une bienveillance rare.

« On peut se filer un coup de main, répondre à une question ou passer dans le studio pour donner du feedback. Même si on fait seul, le fait de savoir que les autres font pareil, soulage moralement. En partageant, tout devient plus léger ! »

Trouver son public

En pensant au futur, Jehane Hamm insiste sur une question brûlante : comment toucher un public qui d'habitude ne danse pas ou qui ne voit pas de danse. Convaincue du pouvoir de la danse, elle souhaite partager ses bienfaits : la force qu'on peut gagner en s'exprimant par son corps et la contribution enrichissante que cela pourrait être à la société.

En France, les chorégraphes sont souvent amenés à faire des rencontres avec le public et à intervenir dans les écoles. Cécile Lassonde rêve d'effacer la frontière entre amateurs et professionnels et que chaque aspect ait la même valeur artistique. Qu'on ne dise plus que la médiation ne soit pas artistique et que la création professionnelle ne soit pas élitiste.

Les fondatrices de La Fabrique de la Danse sont d'accord pour dire que les grandes institutions pour la danse œuvrent avec une certaine lenteur, alors qu'un lieu comme La Fabrique de la Danse peut s'adapter plus rapidement aux besoins et aux demandes. Depuis

ses débuts, La Fabrique de la Danse a créé un large réseau de chorégraphes et est devenue symbole de qualité.

C'est un cercle vertueux où chacun reçoit. Pour finir, Christine Bastin pointe que chacun réussit le mieux quand on se trouve à la bonne place et c'est exactement ce que la Fabrique de la Danse offre : aider chacun à trouver sa juste place.